

Matvælaráðuneytið
Skúlagötu 4
101 Reykjavík

Skagaströnd, 28. desember 2023

Efni: Sérstök skilyrði sveitarfélagsins Skagastrandar um úthlutun byggðakvóta

Í 5. mgr. 10. gr. laga um stjórn fiskveiða nr. 116/2006 með síðari breytingum, er kveðið á um að ráðherra setji í reglugerð almenn skilyrði fyrir úthlutun aflaheimilda skv. 2. tölul. 1. mgr. sama ákvæðis til fiskiskipa innan einstakra byggðarlaga. Samkvæmt ákvæðinu skulu skilyrðin m.a. varða skráningarstað, skráningartíma, eignarhald, skiptingu milli fiskiskipa, lágmarksverð, tryggingar fyrir greiðslum og framkvæmd úthlutunar. Þá segir einnig m.a. í ákvæðinu að ráðherra geti heimilað á grundvelli rökstuddra tillagna sveitarstjórnar að sett séu:

„...sérstök skilyrði fyrir úthlutun aflaheimilda í einstökum byggðarlögum er víkja frá eða eru til viðbótar hinum almennu skilyrðum enda séu þau byggð á málefnalegum og staðbundnum ástæðum og í samræmi við hagsmuni viðkomandi byggðarlaga.“

Sveitarstjórn Skagastrandar samþykkti á fundi sínum þann 11. janúar sl. að leggja fram tillögu að sérstökum skilyrðum fyrir úthlutun aflaheimilda í byggðarlaginu og óskar eftir því við háttvirtan matvælaráðherra að eftirfarandi sérstök skilyrði verði sett fyrir sveitarfélagið:

Tillaga varðandi breytingu á almennum skilyrðum (ákvæði 1. gr.):

Lagt er til að eftirfarandi ákvæði 2. mgr. 1. gr. reglugerðar nr. 852/2023 verði fellt út úr reglum er varðar úthlutun til Sveitarfélagsins Skagastrandar: *Heimilt er að úthluta aflamarki byggðarlaga til fiskiskipa, sem uppfylla skilyrði a- og b-liðar og eru í eigu eða leigu einstaklinga eða lögaðila með heimilisfang í öðru byggðarlagi en umsókn um byggðakvóta beinist að, ef þeir stunda einnig útgerð með skip sem skráð eru í því byggðarlagi sem þeir hafa heimilisfang í.*

1. gr. reglugerðar hljóði þá svo:

Úthluta skal aflamarki til fiskiskipa sem uppfylla eftirfarandi skilyrði:

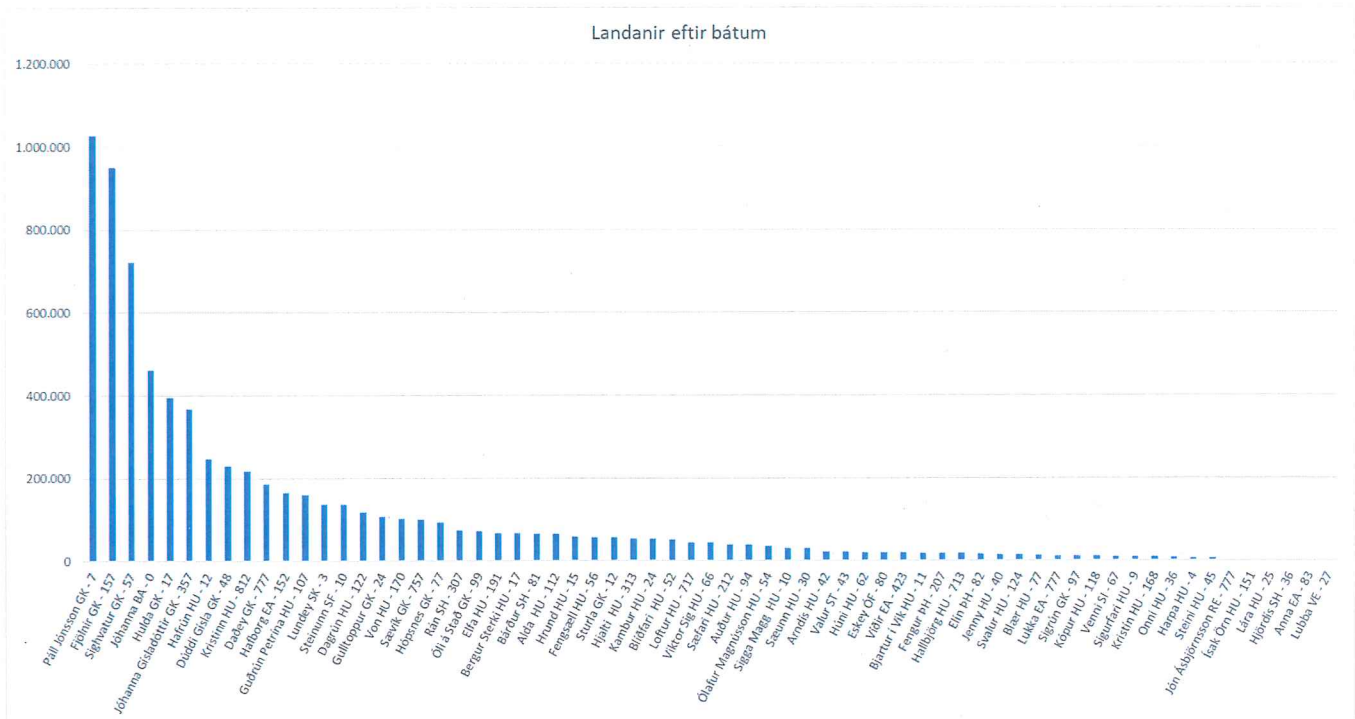
- a. *Hafa leyfi til veiða í atvinnuskyni, sbr. 4. gr. laga nr. 116/2006 um stjórn fiskveiða, við lok umsóknarfrests.*
- b. *Eru skráð í viðkomandi byggðarlagi 1. júlí 2023.*
- c. *Eru í eigu eða leigu einstaklinga eða lögaðila með heimilisfang í viðkomandi byggðarlagi 1. júlí 2023. Miðað skal við lögheimili einstaklinga samkvæmt þjóðskrá og heimilisfang lögaðila samkvæmt fyrirtækjaskrá ríkisskattstjóra.*

Rökstuðningur sveitarstjórnar

Ráðstöfun byggðarkvóta hefur verulega þýðingu fyrir atvinnu og atvinnurekstur þeirra einstaklinga og fyrirtækja sem hljóta úthlutun. Markmið með úthlutun á sérstökum byggðarkvóta er að efla og styrkja viðkomandi byggðir og eru tillögur sveitarstjórnar grundvallaðar á því markmiði.

Sveitarstjórn hefur talað fyrir því síðustu ár að eðlilegt sé að binda úthlutanir við skip sem eru í eigu eða leigu einstaklinga eða lögaðila sem eru með lögheimili í sveitarfélaginu, eins og fordæmi eru fyrir, til þess að styðja við útgerðir þeirra aðila sem búa eða reka fyrirtæki á Skagaströnd. Ítrekað hefur verið óskað eftir því við ráðherra að binda úthlutanir í byggðalaginu við fiskiskip sem eru í eigu eða leigu einstaklinga eða lögaðila með heimilisfang í sveitarfélaginu án þess að tillaga sveitarstjórnar hafi náð fram að ganga.

Áhrif þess að sérreglurnar verði ekki í samræmi við vilja sveitarfélagsins geta verið þau að smábátaeigendur með lögheimili á Skagaströnd sem skila verðmætum inn í hagkerfi samfélagsins geta hlotið talsvert lægri úthlutun en efni standa til. Það þýðir að stór hluti þeirra fjárhagslegu verðmæta sem byggðarkvótinn skapar er fluttur frá staðnum í krafti útgerða sem ekki hafa heimilisfesti í sveitarfélaginu og rekstrarforsendur smærri útgerða heimamanna verða viðkvæmari fyrir vikið. Það er eðli máls samkvæmt breytilegt á milli ára hverjir eiga rétt á úthlutun og að sama skapi breytilegt hverjir sækjast eftir úthlutun hverju sinni. Eins og sjá má á neðangreindu grafi getur það hins vegar skapað verulegt ójafnvægi innan kerfisins ef að engar hömlur eru settar á byggðarkvótaréttindin umfram almenn skilyrði reglugerðarinnar m.a. ef úthlutanir eru ekki bundnar við lögheimilisfesti viðkomandi útgerða. Aðilar sem landa umfangsmiklum afla í sveitarfélaginu, og eiga þar af leiðandi ríkari réttindi til úthlutunar, gætu fengið í sinn hlut bróðurpart af þeim byggðarkvóta sem hefur verið úthlutað til byggðalagsins og lítið staðið eftir til skiptana fyrir heimamenn í umsvifaminni en engu að síður samfélagslega mikilvægri útgerð.



Ofangreindu til viðbótar má segja að reglur um úthlutun byggðakvóta á Skagaströnd hafi um langa hríð ekki náð að verja hagsmuni þeirra sem sannarlega búa í sveitarfélaginu. Kerfið í heild sinni er það opið að útgerðaraðilar hafa með einföldum hætti getað fært heimahöfn skipa sinna til Skagastrandar til þess að öðlast rétt til þessara takmörkuðu gæða. Ekkert regluverk takmarkar rétt eigenda skipa til þess að skrá heimahöfn þar sem þeim hentar jafnvel þó að viðkomandi skip landi aldrei í þeirri höfn sem heimahöfn þess er skráð. Togarinn Arnar HU 1 (2265) er skýrt dæmi um þetta. Skipið er með heimahöfn á Skagaströnd þó svo að síðasta löndun þess í sveitarfélaginu hafi verið þann 11. júlí 2018. Á því skipi er vistað umtalsvert magn veiðiheimilda sem getur í raun haft áhrif á úthlutun byggðakvóta til Sveitarfélagsins Skagastrandar ef auknar heimildir eru vistaðar á skipinu um kvótaáramót.

Ein birtingarmynd þess hversu opnar reglurnar eru í kringum byggðakvótann má sjá á fjölda þeirra báta sem fá úthlutaðan byggðakvóta á Skagaströnd. Hvergi á landinu eru fleiri bátar sem njóta góðs af þessum takmörkuðu gæðum. Sé til að mynda horft til kvótaársins 21/22 lönduðu 68 bátar 4.574.519 kg af óslægðum afla á Skagastrandarhöfn og tæplega 40% þeirra hafa haft rétt til þess að sækjast eftir byggðakvóta. Ekkert er því til fyrirstöðu að skrá heimahöfn á Skagaströnd og uppfylla þar með öll skilyrði hvað úthlutun á byggðakvóta á Skagaströnd varðar. Fiskveiðiárið 2003/2004 voru 4 bátar sem fengu úthlutaðan byggðakvóta á Skagaströnd til sambanburðar við 26 báta fiskveiðiárið 2021/2022 þannig aukningin á fjölda þeirra aðila sem geta sótt þessi gæði er veruleg.

Samkvæmt 5. mgr. 10. gr. laga um stjórn fiskveiða verða hin sérstöku skilyrði sem sveitarstjórnir leggja til að vera byggð á „...málefnalegum og staðbundnum ástæðum og í samræmi við hagsmuni viðkomandi byggðarlaga“ og er það sannfæring sveitarstjórnar að lögheimilisskilyrðið standist þær kröfur þar sem úthlutun til heimamanna er í stærra mengi ein af lykilforsendum fyrir byggðafestu í sveitarfélaginu.

Tillaga varðandi breytingu viðmiðunar um úthlutun til fiskiskipa (ákvæði 4. gr.):

Við úthlutun byggðakvóta er óskað eftir því að kvótanum verði skipt í tvo flokka. Annars vegar verði úthlutað 40 tonnum til báta með hlutdeild í innfjarðarrækjuveiðum á Húnaflóa (Húnaflóarrækja) sem eru gerðir út frá Skagaströnd og hins vegar eftirstöðvum af úthlutaðum byggðakvóta skv. almennum skilyrðum reglugerðarinnar, auk þeirrar viðbótar sem kann að vera til úthlutunar vegna ónýttis byggðakvóta á síðasta fiskveiðiári. Hver útgerð sem sækir um byggðakvóta getur þó átt rétt á úthlutun úr báðum flokkum.

Við úthlutun byggðakvóta verði gerð sú breyting á forsendum skv. 4. gr. að sá hluti sem úthlutað er til báta með hlutdeild þann 1. september 2023 í innfjarðarrækjuveiðum á Húnaflóa (40 tonnum) verði skipt jafnt milli hæfra umsækjenda. Þeim hluta sem úthlutað verður skv. almennum skilyrðum þ.e. úthlutun þess árs auk þeirrar viðbótar sem kann að vera til úthlutunar vegna ónýttis byggðakvóta á síðasta fiskveiðiári verði hins vegar skipt skv. ákvæðum 4. gr. reglugerðarinnar.

Sú breyting verði gerð að hámark úthlutunar til hvers fiskiskips verði 50 þorskígildislestir. Hámarkið gildi um samanlagða úthlutun í báðum flokkum sbr. almennur flokkur og vegna báta

með hlutdeild í innfjarðarrækjuveiðum. Þó skal við úthlutun fyrst reikna að fullu byggðakvóta sem úthlutað er vegna innfjarðarrækjuveiða.

Rökstuðningur sveitarstjórnar:

Sveitarstjórn telur rétt að veita hluta byggðakvóta til þeirra sem hafa þurft að hætta innfjarðarrækjuveiðum sem lögðust af um 2000. Í ljósi þeirra forsendna sem úthlutun byggðakvóta til Skagastrandar byggir á eru jafnframt forsendur til að hluti byggðakvóta verði veittur þeim sem þær veiðar stunduðu og enn gera út frá Skagaströnd.

Með tilliti til þess að sá hluti byggðakvótans sem tengist rækjuveiðum getur ekki tengst með beinum hætti löndun afla síðustu 12 mánuði er lagt til að miða hvorki við aflahlutdeild eða landaðan afla heldur verði kvótanum skipt jafnt milli þeirra báta sem falla undir þá reglu. Á hinn bóginn telur sveitarstjórn rétt að um þann hluta byggðakvótans sem úthlutað verði samkvæmt almennri reglu verði almennt viðmið reglugerðarinnar notað og kvóta skipt hlutfallslega eftir lönduðum afla á Skagaströnd á tímabilinu 1. september 2022 til 31. ágúst 2023, að teknu tilliti til hámarksúthlutunar á hvern bát.

Tillaga varðandi breytingu á löndunarskyldu eða vinnsluskyldu (ákvæði 6. gr.)

Óskað er eftir því að veitt verði undanþága frá löndun til vinnslu sem fram kemur í ákvæði 1. mgr. 6. gr. reglugerðarinnar. Fiskiskipum verði eftir sem áður skylt að landa aflanum í sveitarfélaginu.

Ákvæði 1. másl. 1. mgr. 6. gr. reglugerðarinnar breytist og verður: Fiskiskipum er skylt að landa innan byggðarlagsins þeim afla sem telja á til byggðakvóta á tímabilinu frá 1. september 2023 til 31. ágúst 2024.

Rökstuðningur sveitarstjórnar:

Forsendur þess að sveitarstjórn fer fram á að vinnsluskyldu verði aflétt eru þær að ekki er rekin fiskvinnsla í sveitarfélaginu sem getur tekið við þeim fiski sem útgerðir veiða og landað er í Skagastrandarhöfn. Ekki hefur náðst samkomulag við fiskvinnslufyrirtæki um uppsetningu á vinnslu á Skagaströnd. Fiskmarkaður Íslands rekur hins vegar öflugan fiskmarkað í sveitarfélaginu og er öllum afla landað beint á markað.

Umræddar útgerðir geta því ekki orðið hæfar til að fá úthlutaðan byggðakvóta nema vinnsluskyldunni verði aflétt. Engu að síður er skýrt að löndun aflans er bundin við byggðarlagið og er það skilyrði ófrávíkjanlegt með öllu.

Virðingarfyllst f.h. sveitarstjórnar Sveitarfélagsins Skagastrandar


Ólafur Þór Ólafsson
Starfandi sveitarstjóri

